

Довідка про Національну академію наук України

(станом на 01.01.2012 р.)

Національна академія наук України заснована 27 листопада 1918 року у м. Києві. Її першим президентом був видатний учений із світовим ім'ям В. І. Вернадський.

Статус. Національна академія наук України згідно з чинним законодавством є вищою державною науковою організацією України, що заснована на державній власності та користується правами самоврядності, які полягають у самостійному визначенні тематики досліджень, своєї структури, вирішенні науково-організаційних, господарських, кадрових питань, здійсненні міжнародних наукових зв'язків. Академія об'єднує дійсних членів, членів-кореспондентів та іноземних членів, усіх науковців її установ, організовує і здійснює фундаментальні та прикладні дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних та соціогуманітарних наук.

Органи управління. Вищим органом НАН України є Загальні збори її членів. У період між сесіями Загальних зборів керівництво роботою Академії здійснює Президія НАН України, яка обирається Загальними зборами строком на 5 років. До складу Президії НАН України, вибори якої відбулися у квітні 2009 року, входять 35 осіб, в тому числі президент, чотири віце-президенти, головний учений секретар, 14 академіків-секретарів відділень, 15 членів Президії. У засіданнях також беруть участь з правом дорадчого голосу 5 виконуючих обов'язки членів Президії та 11 радників Президії НАН України.

Структура. В НАН України функціонують 3 секції (фізико-технічних і математичних наук; хімічних і біологічних наук; суспільних і гуманітарних наук), що об'єднують 14 відділень наук: математики; інформатики; механіки; фізики та астрономії; наук про Землю; фізико-технічних проблем матеріалознавства; фізико-технічних проблем енергетики; ядерної фізики та енергетики; хімії; біохімії, фізіології і молекулярної біології; загальної біології; економіки; історії, філософії та права; літератури, мови та мистецтвознавства. В Академії діють 6 регіональних наукових центрів подвійного з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України підпорядкування: Донецький (м.Донецьк), Західний (м.Львів), Південний (м.Одеса), Північно-східний (м.Харків), Придніпровський (м.Дніпропетровськ), Кримський (м.Сімферополь) та Інноваційний центр по м.Києву.

Основною ланкою структури НАН України є науково-дослідні інститути та прирівняні до них наукові установи. В структурі НАН України діють національні заклади - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського,

Національний науковий центр «Харківський фізико-технічний інститут», Національний історико-археологічний заповідник "Ольвія", Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка, Національний дендрологічний парк „Софіївка”, Національний науково-природничий музей, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника, Національний центр «Мала академія наук України» МОНмолодьспорту України та НАН України.

До структури НАН України входять також організації дослідно-виробничої бази (дослідні підприємства, конструкторсько-технологічні організації, обчислювальні центри). Всього на цей час в НАН України діють 169 наукових установ та 46 організацій дослідно-виробничої бази.

Співробітництво з освітніми установами. У 2011 р. укладено понад 220 договорів з вищими навчальними закладами про співробітництво, проходження виробничої та переддипломної практики студентів тощо. Розроблялося близько 300 спільних наукових проектів. Понад 240 спільних з освітянами науково-навчальних структур (комплексів, центрів, лабораторій, філій кафедр тощо) широко використовують потенціал НАН України для підготовки фахівців високої кваліфікації для потреб вищої школи та НАН України. Впродовж останніх років щорічно 1800-1900 висококваліфікованих науковців НАН України викладають у вищих навчальних закладах, з них кожний десятий академік та член-кореспондент НАН України. У 2011 р. близько 70 науково-педагогічних працівників захистили у спеціалізованих радах наукових установ НАН України дисертаційні роботи на здобуття ступеня доктора наук та понад 270 – кандидата наук. Майже 1500 студентів виконували дипломні роботи під керівництвом провідних вчених НАН України. Побачили світ майже 150 монографій, підготовлених у творчій співпраці з освітянами.

Впровадження наукових розробок, інноваційна діяльність. Науковими установами НАН України в 2011 році впроваджено в різні галузі економіки України близько 1700 новітніх розробок, серед яких передові технології, у тому числі інформаційні, машини, устаткування, матеріали, автоматизовані комплекси і системи, програмні продукти, бази даних і бази знань, сорти рослин, методичні рекомендації та методики, стандарти.

Національна академія наук надає важливого значення науково-технічному розвитку високотехнологічних галузей виробництва. За поданням вчених Академії затверджено Урядом та виконується низка державних цільових науково-технічних програм, зокрема з освоєння мікроелектронних технологій, створення сенсорних наукоємних продуктів, впровадження енергозберігаючих світлодіодних джерел світла та освітлювальних систем на їх основі, застосування грид-технологій, розроблення нанотехнологій та наноматеріалів.

Зовнішньоекономічна діяльність установ НАН України охоплювала в 2011 році виконання близько 300 контрактів з поставок науково-технічної продукції, розробок та трансферу технологій, науково-технологічних послуг. Серед них - виготовлення установки для зварювання титанових сплавів; вироби зі штучного монокристалічного сапфіру та детектори різної форми та призначення зі сцинтиляційних кристалів, динамічні оптичні елементи на основі рідких кристалів для ультрафіолетового діапазону, барвники з інтенсивною флуоресценцією в певній області довжин хвиль для біологічного мічення, продуценти антибіотиків тощо. Наукові розробки НАН України були представлені на близько 20 міжнародних виставках і ярмарках, зокрема Ганновер-Мессе, Ізмірському ярмарку, Міжнародному інноваційному форумі країн СНД.

В 2011 році установами Академії укладено 85 ліцензійних угод в Україні й за кордоном, отримано 819 патентів на винаходи і корисні моделі. Успішно виконано 50 науково-технічних інноваційних проектів, які були відібрані за конкурсом на початку року.

Видавнича діяльність. У структурі Академії працюють два видавництва: ДП "НВП "Видавництво "Наукова думка" НАН України" і Видавничий дім "Академперіодика" НАН України, на які припадає близько 9 % книжкової продукції Академії. В 2011 році видавництво "Наукова думка" випустило в світ 45 назв наукових монографій, підготовлених працівниками НАН України. ВД "Академперіодика" видано 218 номерів 41 академічного журналу загальним тиражем 41,65 тис. примірників Також ВД "Академперіодика" випустив 6 назв наукових монографій сукупним обсягом близько 130 обл.-вид. арк.

Протягом 2011 р. установами НАН України видано 554 назви наукових монографій, 232 назви збірників наукових праць, 191 навчальне видання і 248 довідкових та науково-популярних. Загальна кількість статей у періодичних виданнях становила 25,3 тисяч, з них близько 20 тисяч – у фахових вітчизняних і зарубіжних виданнях. За кордоном опубліковано 67 назв наукових книг та 5,5 тисяч статей у періодичних виданнях.

Поточні праці науковців у 2011 році публікувалися у 86 наукових журналах НАН України, а також у збірниках наукових праць, інших періодичних і серійних книжкових виданнях. 20 наукових журналів НАН України перекладали і видавали англійською зарубіжні видавці, ще 7 журналів англійською мовою в Україні видають академічні наукові установи власними силами.

Міжнародне наукове співробітництво. Міжнародне наукове співробітництво здійснюється в рамках чинних угод, укладених НАН України з академіями, державними установами, науковими організаціями, освітніми закладами, фірмами та промисловими компаніями близько 50 країн світу. В 2011 році були уточнені напрями співробітництва та узгоджені нові форми співпраці з організаціями Російської Федерації, Вірменії, Китайської Народної Республіки, підписана Угода про наукове співробітництво з академією наук Туркменістану.

В рамках міжакадемічних угод установами НАН України виконувалося 259 проектів, в тому числі за програмами на основі спільних конкурсів з Російським фондом фундаментальних досліджень - 47 проектів, з Національним центром наукових досліджень Франції - 36 проектів, з Радою з науково-технічних досліджень Туреччини - 11 проектів. Крім того, спільні проекти виконуються з вченими Академії наук Австрії, Польської академії наук, Угорської академії наук, Словацької академії наук, Академії наук Чеської Республіки, Болгарської академії наук, Румунської академії, Сербської академії наук і мистецтв та Чорногорської академії наук і мистецтв.

НАН України представляє Україну у близько 40 міжнародних організаціях, зокрема Міжнародній асоціації академії наук (МААН), Міжнародному комітеті з космічних досліджень (COSPAR), Виконавчій раді Міжурядової океанографічної комісії (МОК) ЮНЕСКО, Міжнародному союзу академії гуманітарних та соціальних наук (IUA), Всеєвропейській федерації академії наук (ALLEA) та бере активну участь у діяльності міжнародних наукових об'єднань та центрів: Міжнародному інституті прикладного системного аналізу (IIASA), Європейській науковій асоціації геофізичних досліджень (EISCAT), Європейської організації ядерних досліджень (CERN), Об'єднаному інституті ядерних досліджень (ОІЯД) тощо.

Вчені НАН України є активними учасниками міжнародних програм, серед яких РП 7, TEMPUS, SCOPES та інші, що здійснюються за підтримки таких іноземних та міжнародних фондів та організацій як ЕС, DFG, CRDF, УНТЦ МАГАТЕ, НАТО. Загальна кількість грантів, отриманих ученими НАН України в 2011 році сягає майже 500.

Науковому співробітництву сприяє активний обмін вченими: в 2011 році понад 2,6 тисяч іноземних фахівців відвідали установи Академії та взяли участь у заходах, організованих НАН України; близько трьох тисяч вчених НАН України виїздили за кордон для проведення спільних досліджень, стажування, участі в міжнародних форумах та виставках.

Кадрове забезпечення. Загальна кількість працюючих в НАН України за станом на 01.01.2012 складала 41754 чол., в тому числі 19552 наукових працівників. Серед них 2583 доктори наук та 8063 кандидати наук. Середній вік наукових працівників становив 51,6 року, докторів наук – 63,2 року, кандидатів наук - 50,8 року.

Персональний склад. За станом на 01.01.2012 до складу НАН України входять 188 дійсних членів (академіків), 356 членів-кореспондентів та 117 іноземних членів.